THE POETICS OF THE DIARY

Ioana Bud
Assist., PhD., Tehnical University of Cluj-Napoca North University Center of Baia Mare

Abstract:Considered by Eugen Simion a „kind of drawer", which many practice, but few admit it in the space of literature, the journal is a possible form of creation. The journal is a species of the autobiographical genre that contains daily records of someone about certain events: military operations, an expedition, a voyage by sea. As a literary genre, the journal is at the border with the other genres of biography (autobiography, memoirs). We propose to identify common elements with these, but also those similarities that place the intimate journal on the border with literature.

Keywords: diary, intimate, diarist, autobiographical, poetic genre.

„Un jurnal este şi el o carte ca oricare alta.
Şi personajul din el este tot atât de fictiv
ca şi Grandet din romanul lui Balzac;
dar trebuie înţeleasă convenţia[...]”
(Radu Petrescu)

Considerat de Eugen Simion[1] un „gen de sertar”, pe care mulţi îl practică, dar puţini îl recunosc în spaţiul literaturii, jurnalul este: „o formă posibilă de creaţie, operă a tăcerii, a singurătăţii şi a izolării, fiică a melancoliei”.

Din punct de vedere etimologic, termenul de jurnal provine din franceza veche *journa*l,care marchează ritmicitatea zilnică şi care, la rândul său, descinde din latinescul târziu *diurnalis*.Cuvântul *jurnal* are exact aceeaşi rădăcină şi provine din latinescul *diurnus = al zilei, de-a lungul zilei*. Nu întâmplător, conceptul este utilizat şi în presă, unde jurnalul se referă la o publicaţie cotidiană, ce informează cititorii despre tot ceea ce se întâmplă în fiecare zi.

În limba engleză, *diary*, etimonul latinesc este mult mai vizibil, având un ascendent în latinescul *diarum* (porţie zilnică), derivate din *diaria*, pluralul lui *dies, zi*. În limba română, termenul păstrează o legătură cu *jour*. De asemenea, termenul circulă în paralel cu un barbarism, **diarist**, calchiat din limba franceză şi folosit, între alţii, şi de Eugen Simion. Probabil acest termen se va extinde şi va deveni un termen generic pentru autorul de jurnale.

În sens larg, jurnalul este o scriere ce cuprinde notaţii periodice ale întâmplărilor din viaţa unei persoane, a perocupărilor sale, reflecţiile acesteia asupra unor evenimente, asupra activităţii depuse de-a lungul vremii etc. Jurnalul este o specie a genului autobiografic, ce conţine însemnări zilnice ale cuiva, despre anumite evenimente: operaţiuni militare, ale unei expediţii, ale unei călătorii pe mare(jurnal de bord). Am selectat câteva definiţii ale acestui gen, date de unii critici români. Eugen Lovinescu, într-un interviu din 1937, în „ Adevărul literar şi artistic*”* definea jurnalul ca „o aruncătură de peniţă, lavă izbucnită sub presiunea unei emoţii, impresii nemijlocite şi pasionale. Eugen Simion clasifică jurnalul ca pe o confesiune (literatură autobiografică), care poate fi de trei tipuri: tipul oratoric: *Scrierile sfantului. Augustin*; tipul dramatic, de exemplu, Cellini, tipul poetic sau problematic. Jean Jacqes

[1]Eugen Simion, *Ficţiunea jurnalului intim*, vol. I - *Există o poetică a jurnalului*?, ediţia a II-a, Bucureşti, Ed. Univers Enciclopedic, 2005, p.7.

BDD-A29529 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:28 UTC)

Rousseau spunea că: „Orice jurnal de călăorie este un extaz al eşecului şi meditaţiei”[2]. Jurnalul este o literatură a confesiunii, sinceritatea fiindu-i caracteristcă. „Dacă am avea curajul să scriem o carte cu viaţa noastră, cu condiţia să fim absolut sinceri, am face o capodoperă”, nota Baudelaire. *Dicţionarul explicativ al al limbii române* notează următoarea definiţie pentru jurnal: „Însemnări zilnice ale cuiva, despre anumite evenimente legate, de obicei, de viaţa sa” [3]. *Dicţionarul de termeni literari,* coordonat de Alexandru Săndulescu, îl vede ca „ un caiet de însemnări intime, în care cineva îşi ţine zi de zi evidenţa ”[4].

Ca gen literar, jurnalul este la graniţa cu celelalte genuri ale biograficului (autobigrafia, memoriile). Totuşi există diferenţe între jurnal şi memorii. De exemplu, jurnalul poate începe la orice vârstă. În cazul junalului, nu se pleacă de la rememorarea în timp a unor incidente de viaţă, a unor stări sau gânduri avute cândva, ci de la înregistrarea acestora în momentul producerii lor. Firește, ne putem pune următoarea întrebare: de ce sunt scrise jurnalele? Şi răspunsul e logic - jurnalele sunt scrise fie din nevoia unei clarificări interioare, fie pentru a ascunde unele complexe de inhibiţii, sau pentru a se sustrage din singurătate. Este vorba de un document confesiv, fără finalitate literară, într-o primă etapă.

G. Călinescu spunea că ţin, cu precădere, jurnale intime, în special adolescenţii şi tinerele romanţioase. Eugen Simion este şi nu este de aceeaşi părere. Tinerii şi femeile au predilecţie pentru confesiune, dar sunt şi persoane care ţin toată viaţa un jurnal. De exemplu scriitori precum : Tostoi, Gide, Eliade, Jűnger, jurnalul mergând paralel cu desfăşurarea vieţii lor.

Jurnalul intim apare destul de târziu în literatură, la început ca gen de sertar, pentru uz propriu, apoi, pe la mijlocul secolului al XIX-lea, ca formă literară minoră, dar totuşi luată în seamă. Criticul literar Eugen Simion nota despre jurnal că este un gen bastard, care, „cu sau fără voia autorilor, îşi face drum spre salonul literaturii[…] este un barometru al evoluţiei moravurilor în societate devenind, totodată, un element de turbulenţă în lumea literelor”.[5] Roland Barthes susţine că jurnalul intim este un album care, lucrat la sânge (*travaillé à mort*) poate deveni o operă. *Dicţionarul de terminologie literară* remarcă faptul că: „Epoca Restauraţiei engleze, şi mai ales romantismul, au ridicat jurnalul intim la nivelul unui gen de operă literară, îmbogăţindu-i conţinutul”[6].

Genul autobiografic a debutat fără pretenţia literarităţii. Abia în secolul XIX, voga literaturii confesive atinge apogeul, iar jurnalul intim se constituie ca „specie-pilot” a autobiograficului. Scrierea jurnalului răspunde, în primul rând, unei nevoi psihologice, o nevoie de exhibare a eului adânc, de mărturisire şi confruntare cu un nevăzut alter-ego. De accea, jurnalul va pendula mereu înbtre auto-dezvăluire şi auto-camuflare, între
„self- disclosure-self- concealment”, în terminologia lui Herbert Leibowitz.

Dacă, în prealabil, jurnalul intim, memoriile, biografiile, confesiunile au fost considerate un gen literar „minor”, o continuare a romanului epistolar, cu rădăcini în cronici şi jurnale de călătorie, accesibil, facil de lecturat, fără un statut precis şi clar definit în domeniul beletristicii, începând cu secolul XX acesta se defineşte drept un gen literar de sine stătător, concomitent cu schimbarea perspectivei asupra fiinţei umane şi a statutului social al acesteia. Paul Claudet descria diarismul drept „o debara, un haos”, iar Wirginia Wolf „o supapă pentru nervi ”. Scriitorul francez Roland Barthes, autor al operei *Jurnal în doliu*, teoterizând acest subiect ia în discuţie motivele pentru care merită a fi scris un jurnal intim, acesta fiind „o justificare interioară”: motivul poetic, istoric, utopic, motivul îndrăgostit sau idolatru. Semioticianul nu consideră jurnalul inim o carte, ci un albun:” o colecţie de foi, ce se pot schimba, suprima, permuta la infinit ”[7].

---

[2] *Apud* Eugen Simion, *ibidem*, p. 7.
[3] *Dicţionarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012, p. 507.
[4] Alexandru Săndulescu, *Dicţionar de termeni literari*, Bucureşti, Ed. Academiei, 1976, p. 227-228.
[5] Eugen Simion, *Genurile biograficului*, vol. II, Bucureşti, Ed. Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, 2008, p. 382.
[6] Emil Boldan, *Dicţionar de terminologie literară*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică, 1970, p. 188.
[7] Eugen Simion, *Fictiunea jurnalului intim.*1.*Exista o poetica a jurnalului*?, *ed. cit.*, p.28-29.

BDD-A29529 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:28 UTC)

Daca Roland Barthes pune la îndoială autenticitatea acestui tip de scriere, exegetul Eugen Simion îi combate postulatele, argumentându-şi ideile cu studiile teoreticianului Gerard Genette, ajungând la concluzia că diarismul reprezintă o pagină de literatură autentică. Criticul Eugen Simion[8], face o „clasificare" a felului în care poate fi văzut şi simţit jurnalul. Astfel, el este un instrument de cunoaştere ce ajută memoria, „un barometru moral si o formă de salvare", o cronică a unor evenimente şi idei; o scriitură citită pentru ea însăşi; un jurnal „travaillé a mort" pentru a deveni opera, în care autorul devine personaj trimis în lume să ducă imaginea acestuia; „personajul-emblemă" creându-şi un autoportret, reflectând modul în care se vede sau felul în care este văzut de către ceilalţi. Este vorba despre relaţia autor – narator -personaj, actanţi memorabili, desprinşi din paginile unui jurnal şi disecaţi pentru a descoperi esenţa. Nu în ultimul rând, acest tip de scriere este catalogată drept „un laborator de fraze", pentru prozatorul care, neputând scrie, îşi exersează stilul în astfel de opere.

Considerat drept"o scriitură a monologului, înscrisă în spaţiul îngust ce se strecoară între „Mine şi Mine"[9], o creaţie a celor dispuşi să micşoreze cât mai mult conţinutul ascuns „jurnalul intim sau autobiografia reprezintă încercări de a spune adevărul, şi fireşte, nu adevărul în sine"[10].

Scriitura intimă denotă ideea de libertate, autenticitate, individualitate şi unicitate a fiinţei umane egocentriste. Preluând taxonomiile impuse de teoreticianul istoriei religiilor, Mircea Eliade, Eugen Simion propune stilul Leautaud, bazat pe autenticitate şi spontaneitate (stil împărtăşit de Stendhal) şi stilul Junger, ce transcrie, prelucrează, stilizează, folosit de Flaubert. În ambele cazuri este acceptată ideea de frumos ca formă, nu doar pentru adevăr, ceea ce duce inevitabil la ideea de literaturizare. Maurice Blachot releva următorul aspect: „A scrie înseamnă a intra în afirmarea singurătăţii unde ameninţă fascinaţia. Înseamnă a te încredinţa riscului absenţei în timp, unde domneşte eternul reînceput"[11].

Mircea Mihăieş consideră că: „jurnalul intim ca specie literară e mai mult decât un simplu exerciţiu de poetică. Artă a portretului şi depozit al senzaţiilor, junalul intim invocă un timp şi evocă un spaţiu"[12].

Eugen Ionescu îl analizează prin prisma relaţiei cu celelalte genuri literare: „ Jurnalul (jurnalul intim sau reportajul) nu este numai preferabil romanului, tragediei, poemei şi celorlalte genuri literare, pentru că e mai complet (în sensul că nu e voie să alegi) şi mai adevărat (în sensul că nu elimină realităţile care luminează, de fapt, sensurile), dar jurnalul este genul originar literar, genul tip, iar romanul, tragedia, poema sunt pervertiri ale jurnalului pur. Jurnalul este adevăratul gen literar"[13]. Păstrând aceeaşi linie a comparaţiei între jurnal şi roman, Mircea Eliade nota: „Un jurnal intim are, pentru mine, o mai universală valoare omenească decât un roman cu mase, cu zeci de mii de oameni. Faptele celui dintâi, fiind cu desăvârşire autentice şi atât de personal exprimate încât depăşesc personalitatea experimentatorului şi se alătură celorlalte fapte decisive ale existenţei-reprezintă o substanţă peste care nu se poate trece"[14].

Jurnalul este, fără îndoială, o specie de graniţă. El se înfăţişează, ca orice operă literară, sub o formă de comunicare atipică, în care emiţătorul şi receptorul nu sunt coprezenţi, dar cititorul are acces la conţinutul enunţării. Intenţia autorului nu este aceea de a prezenta realitatea „telle-quelle". Este un text non-ficţional, cu caracter real, cu expresivitate nulă sau involuntară. Din aceasta perspectivă, nu e deloc întâmplător că , între speciile genului epic, evoluţia cea mai spectaculoasă în postmodernitatea literaturii o are jurnalul.

---

[8] *Ibidem*. -p.35-41.
[9] Georges Poulet, *Entre Moi et Moi.Essais critiques sur la conscience de soi*, traducere din limba franceză şi prefaţă de Magda Jeanrenaud, Iaşi, Ed. Polirom, 2001, p. 26.
[10] *Pactul cu diavolul* sau *La vache qui rit*, interviu cu Philippe Lejeune, realizat de Simona Sora, în „Dilema veche", an. I, nr. 8, 5-11 martie 2004, p. 11.
[11] Maurice Blanchot, *Spatiul literar*, traducere şi prefaţă de Irina Mavrodin, Bucuresti, Ed. Univers, 1980, p.28.
[12] Mircea Mihăieş, *Cărţile crude.Jurnalul intim şi sinuciderea*, Iaşi, Ed. Polirom, 2005, p. 11.
[13] Eugen Ionescu, *Nu, Vremea*, 1934, p. 279.
[14] Mircea Eliade, "Oceanografie", în *Drumul spre centru*, Bucureşti, Ed. Univers, 1991, p. 236.

BDD-A29529 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:28 UTC)

Roland Barthes în *Déliberation*[15] găsea patru puncte de sprijin ce dau jurnalului valoare de literatură: motivul poetic (textul jurnalului are o scriitură cu stil), motivul istoric (capacitatea de a reda imaginea unei epoci), motivul utopic (cititorii doresc să cunoască intimitatea autorului) şi motivul amoros (imboldul de a face fraze „juste", ocupaţie ce seamănă cu o pasiune"). Mai mult decât atât, Eugen Ionescu consideră jurnalul un gen literar absolut: „Jurnalul nu este numai preferabil romanului, tragediei, poemei şi celorlalte genuri literare, pentru că e mai complet (în sensul că nu e voie să alegi) şi mai adevărat (în sensul că nu elimină realităţile, care luminează, de fapt, sensurile) dar jurnalul este genul originar literar, genul - tip, iar romanul, tregedia, poema, sunt pervertiri ale jurnalului pur. Jurnalul este adevăratul gen literar "[16]. Desigur că în jurnal, ficţiunea atinge pragul minim. Obiceiul de a înregistra şi de a scăpa, poate şi de o rutină zilnică, are o dublă semnificaţie: de a consemna faptele pentru a le reda posterităţii, sau pentru a reîmprospăta o memorie obosită, de a analiza, de a diseca cotidianul pentru a-l transforma în simbol. Dincolo de fapta consemnată cu migală de diarist stă, aşadar, o semnificaţie, care transformă concretul în abstract şi tocmai aici jurnalul se apropie de literatură. Imaginaţia este cea care ţese în jurnal pânza interpretării oricărui gest, a oricărui eveniment consemnat. Orice cuvânt, orice frază emisă devine pretext de fabulaţie. Jurnalul organizează, prin limbaj, realul dispersat, este însăşi descoperirea acestui limbaj care „face lumea"[17].

Apropierea jurnalului de literatură constă şi în latura sa filozofică, pentru că faptele nu sunt doar consemnate, ci şi interpretate. Tocmai de aici se naşte fabulaţia, pentru că interpretarea sau găsirea de semnificaţii antrenează întreg spiritul creativ al omului. Există şi un anumit tip de jurnal care se contopeşte cu literatura, pentru că imaginează o existenţă. Este cazul jurnalului Iuliei Haşdeu, în care autoarea îşi imaginează că a devenit Camille Armand şi „transcrie" întâmplări petrecute între 1889 si 1979, deşi, în realitate, Iulia Haşdeu a decedat în1888. Sunt mărturii ale forţei ficţiunii şi a puterii de a construi o lume ce pusleză ca şi când ar fi vie. Dacă însă, luăm în calcul cuvintele lui Liiceanu, care mărturiseşte că, scriind paginile de jurnal, a fost foarte departe de literatură, ceaţa coboară din nou asupra definirii acestei specii.

Jurnalul, oricât de cerebral ar fi, este, în fond, instrumentul de măsură al introvertiţilor. Tot ceea ce n-a putut fi spus cu voce tare, tot ceea ce trebuia ascuns, izbucneşte pe hârtie ca o cascadă nestăvilită. Scrisul este o admirabilă modalitate de a plăsmui. Centrarea asupra Ego-ului este totală. Omul care rupe legăturile cu ceilalţi, răbufneşte în pagina de jurnal. Echilibrul interior este pus la încercare zi de zi şi de aceea jurnalul serveşte, uneori, autocăutarii, ragăsirii echilibrului pierdut şi el este redat cifrat, într-o manieră stenografică, cum e cazul lui Pepys, sau în duble variante, în cazul lui Tolstoi - o variantă pentru public şi familie şi altă variantă intimă. „Niciodata n-am fost exact omul jurnalului pe care îl scriu"va spune Julien Green, denunţând astfel convenţia literară a textului „personal", cum îi spune Philippe Lejeune în *Le pacte autobiographique*. Cel ce scrie jurnal se confesează sau încearcă să-şi explice existenţa. Cel care citeşte şi studiează această specie, alcătuieşte tabloul unei existenţe ce nu poate fi despratită deloc de spiritul epocii în care a fost scris. Când închizi un jurnal, nu rămâi cu firul unei acţiuni în derulare, cel mult crâmpeie de întâmplări, nume şi gânduri. Peste toate domină gustul senzaţiei de viu şi eşti conştient că ai avut posibilitatea să trăieşti încă o viaţă, chair dacă aceasta nu ne aparţine.

Psihologi, specialişti în neurologie şi alţi cercetători, au scos la lumină beneficiile pentru sănătate ale scrierii expresive. Acţiunea meditativă a scrisului de mână s-a dovedit benefică. Scrisul de mână este metodic, dar unic prin creativitate şi conectat la actualitatea creaţiei. Cercetătorii au dovedit că simplul gest de a lua un creion şi o hârtie petru a-ţi scrie ideile îţi îmbogăţeşte capacitatea de a gândi, de a procesa informaţii şi de a rezolva probleme. „Atunci când scrii ceva de mână, ţi se îmbunătăţeşte capacitatea de a-ţi aminti ce ai scris"[18].

[15] Roland Barthes, *Nouvelles litteraires,* nr. 82, 1979.
[16] Eugen Ionescu, "Nu" , în "Vremea", 1934, p.279.
[17] Ion Holban, *Literatura română subiectivă de la origini până la 1990*, Iaşi, 2009, Ed. TIPO Moldova, p.11.
[18] Nina Munteanu, S*criitorul de jurnal. Descoperirea vocii interioare*, Ed. Paralela 45, 2012, p.18.

BDD-A29529 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:28 UTC)

Doctorul Daniel Chandler (1987- 1992) consideră că atunci cand scrii de mână, este mult mai probabil să descoperi ce vrei să spui. Scrisul la computer este curat, redactând, dar şi ştergând cuvinte în acelaşi timp (o dată cu gândurile). În cazul scrisului de mână, totul rămâne, inclusiv cuvintele tăiate cu o linie. Scrisul de mână, şi produs, şi proces este important în relaţie cu simţurile eului[19].

„Roman indirect", „document de însoţire", „reportaj al interiorităţii", din care se deduce „un personaj şi dublul său, un fel de a fi în lume şi un fel de a privi lumea din afară-*le dedans/ le dehors*-", „cronică a vieţii interioare", jurnalul intim adesea „devansează sau surclasează" opera de ficţine „urmaş bastard ce detronează regele legitim"[20] sau chiar îl înlocuieşte în absenţă.

Unii autori de jurnale consideră că jurnalul pe care îl ţin e un prieten aparte şi îi dau chiar un nume. Celebra Anna Frank, fetiţa evreică ce a supravieţuit ani de zile în ascunzătoarea unei case din Amsterdam, îşi botezase jurnalul „Kitty". Jurnalele au un efect psihologic foarte puternic şi îi dau autorului senzaţia unui public, a unui spaţiu personal, protector, sau a unui ascultător, chiar dacă în cele mai multe cazuri cel care îl scrie este şi singurul cititor al acestuia. Nu întâmplător, Europa are mari „intimişti", la Vest şi la Est, de la Samuel Pepys, până la Stendhal, Amiel, Tolstoi, Gide, Virginia Woolf, Kafka, Musil, Pavese, Julien Green, Eliade sau Gombrowicz, toţi slujind o întreagă literatură subiectivă şi făcând din jurnalul intim supremul rege.

Trăim vremuri în care totul este pus pe tapet, iar intimitatea originară a fost de mult pierdută. E un secol al imaginii ce înlocuieşte logosul. Spre deosebire de perioada interbelică, jurnalul intim cunoaşte în perioada postmodernă metamorfoze uimitoare, aliniindu-se unui nou tip de receptor: Narcis cibernetic, internaut. Diaristul este dublat de un redactor, un lector, un alt partener. Remarcăm faptul că jurnalul intim a pierdut, astfel, una din trăsăturile esenţiale ale confesiunii diaristice: intimitatea. Jurnalul nu mai este „intim". El apare afişat pe blogul diaristului, devenind public. Studiile arată că literatura intimă se vinde în prezent cel mai bine şi, chiar dacă se abate de la poetica genului, jurnalul electronic este o realitate de care trebuie să ţinem seama. Intimitatea e înlocuită de ceea ce numim socializare, iar blogul devine un jurnal al actualităţii imediate. Philippe Lejeune vorbeşte într-un studiu publicat în anul 2000: *Cher écran. Journal personnel. Ordinateur. Internet*, de trecerea de la „Cher journal" la „Cher écran".

Prin urmare, indiferent că este intim sau extim, scris pe hârtie sau pe suport electonic, jurnalul continuă să suscite interesul criticilor şi al istoricilor literari, prin raportul dintre instanţele textului: autor / narator / personaj, dar şi datorită faptului că proteismul genului diaristic e greu de prins într-un algoritm.

BIBLIOGRAPHY

1. Boldan, Emil, *Dicţionar de terminologie literară*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică, 1970.
2. Blanchot, Maurice, *Spatiul literar*, traducere şi prefaţă de Irina Mavrodin, Bucuresti, Ed. Univers, 1980.
3. Chandler, Daniel, *Fenomenologia scrisului de mână,* traducere Irina Mavrodin Bucureşti, Editura Curtea Veche, 2006.
4. *Dicţionarul explicativ al limbii române*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.
5. Eliade, Mircea, *Oceanografie*, în *Drumul spre centru*, Bucureşti, Ed. Univers, 1991.
6. Holban, Ion, *Literatura română subiectivă de la origini până la 1990*, Iaşi, Ed. TIPO Moldova,2009.
7. Mihăieş, Mircea, *Cărţile crude.Jurnalul intim şi sinuciderea*, Iaşi, Ed. Polirom, 2005.

[19] Daniel Chandler, *Fenomenologia scrisului de mână,* Bucureşti, Editura Curtea Veche, 2006, traducere Irina Mavrodin, p. 118.
[20] *Ibidem*, p. 93.

BDD-A29529 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:28 UTC)

8. Munteanu, Nina, S*criitorul de jurnal. Descoperirea vocii interioare*, Ed. PARALELA 45, 2012.
9. Poulet, Georges, *Entre Moi et Moi. Essais critiques sur la conscience de soi*, traducere din limba franceză şi prefaţă de Magda Jeanrenaud, Iaşi, Ed. Polirom, 2001.
10. Săndulescu, Alexandru, *Dicţionar de termeni literari*, Bucureşti, Ed. Academiei, 1976
11. Simion, Eugen , *Ficţiunea jurnalului intim*, vol. I - *Există o poetică a jurnalului*?, Ediţia a II-a, Bucureşti, Ed. Univers Enciclopedic, 2005.
12. Simion, Eugen, *Genurile biograficului*, vol. II, Bucureşti, Ed.Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, 2008.

BDD-A29529 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:28 UTC)